

обладающих иным важным социальным значением, требующим регулятивного воздействия со стороны правопорядка, принудительно типизирована. Так, принудительно типизированы организационно-правовые формы юридических лиц, участвующих в имущественном обороте, вещно-правовые конструкции, конструкции потребительского права. Если же конструкция принципиально значима для лиц, вступающих в относительное правоотношение, она не носит принудительно типизированной формы [3, с.216].

Юридические конструкции непосредственно предшествуют правовому высказыванию, в рамках которых объективируется то или иное постигаемое правовое состояние, приобретая характер правовой субстанции с момента изъяснения воли лица.

Библиография:

1. Белов В.А. Гражданское право. Общая часть. Т. II. Лица, блага, факты: учебник / В.А. Белов. М., 2011. С. 458-459.
2. Вригт Г.Х. фон. Логико-философские исследования: Изб. тр. М., 1986. С. 53.
3. Халабуденко О.А. Типизированные юридические конструкции: взгляд на факторы развития гражданского права. // Развитие гражданского права: пост кодификационный период / Материалы Международной научно-практической конференции, посвященной 175-летию Киевского национального университета имени Тараса Шевченка (Киев, 8-9 жовтня 2009 р.). Київ, 2010. С. 216.
4. Хвостов В.М. Система римского права. Учебник. – М., 1996. С. 69-70.

ПРО ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУДДІ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ЩОДО НЕСУМІСНОСТІ

А. МАЛЯРЕНКО,
судья Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ

SUMMARY

In the article considered some problematic issues of responsibility of judges for violations of requirements in relation to the incompatibility, problems of determination of activities types are not compatible with justiceship, and also accordance with norms of the Constitution of Ukraine and Law of Ukraine "On the Judicial System and Status of Judges" of incompatibility with the international standards.

Key words: judge, responsibility, incompatibility, international standards.

***

У статті розглянуті проблемні питання відповідальності суддів за порушення вимог щодо несумісності, проблеми визначення видів діяльності не сумісних з посадою судді, а також відповідність норм Конституції України та Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо несумісності міжнародним стандартам.

Ключові слова: суддя, відповідальність, несумісність, міжнародні стандарти.

***

В статье рассмотрены проблемные вопросы ответственности судей за нарушение требований относительно несовместимости, проблемы определения видов деятельности не совместимых с должностью судьи, а также соответствие норм Конституции Украины и Закона Украины «О судоустройстве и статусе судей» относительно несовместимости международным стандартам.

Ключевые слова: судья, ответственность, несовместимость, международные стандарты.

Багато хто хоче бути тут і там одночасно. Багато хто отримує гроші в різних місцях. Але для певної категорії працівників на цей предмет існують жорсткі обмежувальні правила. Як казав О.К. Толстой, "если хочешь быть майором, то в сенате не служи. Если ж служишь, то по шпорам не вздыхай и не тужи. Будь доволен долей малой, тщишь расходов избежать, руки мой себе, пожалуй, мыла же на ноги не трать" [1, 405]. Тобто сенатор (в ті часи суддя найвищого суду) має "довольствоваться" малим. Якщо хоче бути сенатором, то треба працювати лише в сенаті і думку про майорство треба покинути. Якщо ж не покидає, а намагається утримати і синицю, і журавля, то його звільняють з суддівської посади примусово.

Українським законодавством допускається можливість сумісництва. Але з певними обмеженнями.

У відповідності з Положенням про умови роботи за суміс-

ництвом працівників державних підприємств, установ, організацій, затвердженим наказом Міністерства праці України, Міністерства юстиції України та Міністерства фінансів України

від 28 червня 1993 року №43, сумісництвом вважається виконання працівником, крім своєї основної, іншої регулярної оплачуваної роботи на умовах трудового договору у вільний від основної роботи час на тому ж або іншому підприємстві, в установі, організації або у громадянина (підприємця, приватної особи) за наймом.

Пунктом 4 цього Положення передбачено, що керівники державних підприємств, установ, організацій, їхні заступники, керівники структурних підрозділів державних підприємств, установ, організацій (цехів, відділень, лабораторій тощо) та їхні заступники не мають права працювати за сумісництвом (за винятком наукової, викладацької, медичної і творчої діяльності). Окремі обмеження на сумісництво можуть запроваджуватися керівниками державних підприємств, установ і організацій разом з профспілковими комітетами щодо осіб, які не досягли 18 років, та вагітних жінок, а також працівників окремих професій та посад, зайнятих на важких роботах і на роботах із шкідливими або небезпечними умовами праці, додаткова робота яких може призвести до наслідків, що негативно позначаються на стані їхнього здоров'я та безпеці виробництва [2].

Робота судді також є особливою, яка з багатьох причин не дозволяє певне сумісництво. Як і інші названі вище відповідальні працівники підприємств, установ і організацій, суддя зобов'язаний виконувати свою роботу високоякісно і своєчасно. Якщо він буде спішити на інше місце роботи, особливо з доброю винагородою, розриватися між двома чи більше роботами, який би він не був здібний і талановитий, якісність і своєчасність суддівської роботи він забезпечити не зможе, бо важко уявити, щоб робочий день за основним

місцем роботи у нього був не заповнений і він міг на роботі відпочивати. Якщо робочий день у судді не заповнений, то вирішують питання про скорочення кількості суддів, а не про те, щоб він працював ще десь за сумісництвом. Сумісницька робота не повинна створювати конкуренцію суддівській, не повинна забирати час, сили і здоров'я, необхідні для виконання суддівських обов'язків.

Але справа не тільки в цьому. Посада судді має специфічний характер. Людина, яка її займає, повинна діяти об'єктивно, безсторонньо, неупереджено, незалежно та справедливо. Вона повинна дотримуватися морально-етичних принципів поведінки судді та не вчиняти дій, які порочать звання судді та принижують авторитет судової влади. Названі принципи не дозволяють кидати жодної тіні на суддівську діяльність, не дозволяють проявляти сумнівів у його добропорядності.

Як сказано у Висновку №3 (2002) Консультативної ради Європейських суддів (далі – КРЄС), прийнятого у Страсбурзі 19 листопада 2002 року, специфічний характер суддівської діяльності та необхідність збереження гідності посади і захисту суддів від усіляких видів тиску означає, що судді повинні поводитися у такий спосіб, щоб уникати конфлікту інтересів або перевищення службових повноважень. Це вимагає від суддів необхідності утримуватися від будь-якого виду професійної діяльності, що може відволікати їх від виконання суддівських обов'язків або призводити лише до часткового виконання ними своїх обов'язків.

КРЄС вважає, що правила професійної поведінки повинні вимагати від суддів уникати будь-яких видів діяльності, які могли б компрометувати гідність

їхньої посади, а також підтримувати суспільну довіру до системи правосуддя шляхом мінімізування ризиків виникнення конфлікту інтересів. З цією метою вони повинні утримуватися від додаткової професійної діяльності, яка могла б обмежувати їхню свободу та загрожувати безсторонності [3, 45-46].

Згідно з статтею 53 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», суддя в Україні не має права займати посади в будь-якому іншому органі державної влади, органі місцевого самоврядування або мати представницький мандат. Він не має права поєднувати свою діяльність з підприємницькою або адвокатською діяльністю, входити до складу керівного органу чи наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку, не має права займатися будь-якою іншою оплачуваною роботою, крім викладацької, наукової і творчої. У відповідності з зазначеним законом суддя не має права перебувати в будь-якій політичній партії або професійній спілці, виявляти до них прихильність, брати участь у політичних акціях, мітингах та страйках.

За українським законодавством всі ці види діяльності не сумісні з посадою судді.

Цей закон має на меті забезпечити компетентність, незалежність та неупередженість, яких кожна особа у відповідності з законом очікує від судів та суддів, яким довірено захист її прав. Статтею 126 Конституції України передбачено, що у разі порушення вимог щодо несумісності суддя звільняється з посади.

Ця категоричність дещо підкоригована і пом'якшена Законом України «Про Вищу Раду юстиції». Зокрема, статтею 33 цього закону передбачено, що Вища Рада юстиції спочатку може запропонувати судді у встановлений строк визначитися з питан-

ням про продовження роботи на посаді судді чи заняття іншою діяльністю з повідомленням про це ВРЮ. Лише після того, як суддя проігнорує цю рекомендацію, ВРЮ вирішує питання про його звільнення з посади за несутимістю.

Чи відповідають зазначені вимоги Конституції України та статті 53 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» міжнародним стандартам? Чи повинен суддя бути повністю ізольованим від життя суспільства?

В цій статті ми в межах можливого проаналізуємо ці питання.

Загальний принцип діяльності суддів в плані її сумісності з іншими видами діяльності сформульований у пункті 4.2 Європейської Хартії про статус суддів, прийнятої в Лісабоні 10 липня 1998 року. В цій Хартії наголошується, що судді мають право вільно здійснювати будь-яку діяльність поза межами їхніх суддівських обов'язків, у тому числі і ту діяльність, яка є втіленням їхніх прав як всіх звичайних громадян. Ця свобода не може обмежуватися за винятком тих випадків, коли така діяльність поза суддівськими обов'язками не є сумісною з довірою до їх неупередженості та незалежності або з належним рівнем відданості, необхідної для розгляду справ, поданих на їх розгляд, з належною ретельністю та в межах розумного періоду часу. Здійснення інших видів діяльності, крім літературної чи мистецької, якщо за них передбачена виплата винагороди, має бути попередньо санкціоновано з урахуванням умов, визначених законом [3, 137]. Конкретні види іншої діяльності, на яку має право суддя поза межами суддівських обов'язків, розкриті у Бангалорських принципах поведінки суддів, схвалених Резолюцією 2006/23 Економічної і Соціаль-

ної Ради ООН від 27 липня 2006 року. Зокрема, в цьому міжнародному документі наголошується, що за умови належного виконання своїх суддівських обов'язків, суддя має право:

- 4.11.1 писати та читати лекції, навчати та брати участь у діяльності, що стосується права, правової системи, юстиції або інших подібних питань;

- 4.11.2 виступати на публічних слуханнях перед офіційним органом з питань щодо закону, правової системи, юстиції або інших подібних питань;

- 4.11.3 бути членом офіційного органу або іншої урядової комісії, комітету або консультативного органу, якщо таке членство є сумісним з виконанням обов'язків судді, та дотримуватись політичного нейтралітету;

- 4.11.4 займатися іншою діяльністю, якщо така діяльність не принижує гідність посади судді або іншим чином не втручається у виконання посадових обов'язків;

- 4.13 засновувати або вступати до асоціації суддів або брати участь в інших організаціях, що представляють інтереси суддів [3, 35-40].

КРЄС відзначає, що чітка межа між дозволеними та недозволеними видами діяльності повинна бути проведена залежно від кожної країни та ментальності її населення. Вивчення відповідного законодавства більшості успішних країн Європи свідчить про те, що в них передбачені обмеження для суддів на майже всі ті види діяльності, що і в Україні. Хоч є і певні нюанси.

Зокрема, рідко в якій країні суддям заборонено бути членами політичних партій. Є країни, в яких суддями стають за партійними квотами.

Заборона права суддів на приєднання до профспілок, а тим більше звільнення з посади за виявлення прихильності до полі-

тичної партії чи до професійної спілки не відповідає вимогам Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. У зв'язку з цим в жодній країні Європи не має заборони виявляти прихильність до політичних партій або професійних спілок та перебувати у професійній спілці, як це передбачено в Україні.

Взагалі, що означають слова про прихильність до партії чи професійної спілки? Як розуміти їх? Які слова, жести, дії чи бездіяльність можуть бути достатніми для того, щоб обвинуватити суддю в прихильності до монархічної чи анархічної партій, троцькізму чи до якогось чучхе та звільнити його з посади?

На нашу думку, вимоги закону про покарання судді за виявлення прихильності до політичної партії чи до професійної спілки нагадують сумне не так уже і далеке розвінчане і розкритиковане минуле. Ці вимоги закону компрометують Україну в очах європейської спільноти. Вони повинні бути виключені із закону.

За логікою, судді можна заборонити як в професійному, так і в повсякденному, поза професійному житті віддавати перевагу тій чи іншій партії, але не можливо заборонити думати про це, аналізувати політичну ситуацію в країні та вибудовувати свою лінію поведінки хоча б про себе або в колі сім'ї.

Звичайно, на людях суддя повинен в межах можливого дотримуватись політичного нейтралітету. Але треба враховувати і реальність. Справа в тому, що сьогодні майже весь демократичний світ, а Україна особливо, заповнізовані до крайності. Більше 150 політичних партій в Україні ведуть постійну боротьбу за кожну людину. В політичному плані цілодобово людей обробляють засоби масової інформації. Де-

мократичні, а значить політичні процеси пов'язані з постійними виборами, референдумами тощо, в яких задіяна кожна доросла особа. У зв'язку з цим в Україні важко знайти людину, яка була би абсолютно байдужа до тих політичних процесів, які відбуваються навколо неї та які мають значення для її життя і діяльності. Хіба що розумово відсталу.

Суддя не відірваний від життя суспільства. Він живе не в вакуумі. Він постійно контактує з членами різних партій і навіть дома члени його сім'ї можуть бути прихильниками чи членами різних політичних партій. Він не може відгородитись від них "китайською стіною". Якщо він відгородиться, то буде просто смішним, що ще гірше для його репутації. У відповідності з висновком КРЄС судді не повинні бути ізольовані від суспільства, в якому живуть, оскільки судова система може тільки тоді функціонувати належним чином, коли судді не втрачають відчуття реальності і живуть життям суспільства. Більше того, судді, будучи громадянами, мають всі основоположні права та свободи, які захищені, зокрема, Європейською Конвенцією з прав людини та основоположних свобод в тому числі право на свободу думки, релігійну свободу тощо. За висновком КРЄС, судді повинні загалом вільно займатися поза професійною діяльністю на свій розсуд. Головне щоб ця діяльність не позначалась негативно на їх професійній діяльності [3, 44].

Суддя в Україні не позбавлений права на релігійну свободу. Між тим православна релігійна громада сьогодні розділена на ряд патріархатів за політичними, а не релігійними чинниками. Заборонити судді проявляти прихильність до політичних партій це значить заборонити йому ходити в вибраний ним храм, що взагалі позбавлено логіки.

Суддя в Україні не може не проявляти прихильність до політичних партій з найвагомішої причини. Як кожний громадянин, він цю прихильність проявляє на виборчій дільниці, голосуючи за ту чи іншу партію або за того чи іншого представника партії. Виборчими законами йому ніхто не заборонив обирати представників певних партій в органи влади.

Таким чином, між Європейською Конвенцією з прав та основоположних свобод людини і виборчими законами України, які дозволяють судді проявляти прихильність до партій, з однієї сторони та статтею 53 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», яка забороняє проявляти таку прихильність, з другої існує серйозна колізія, яка повинна бути ліквідована на користь основоположного права судді, як людини.

У статті 53 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» сказано, що суддя не може належати до професійної спілки. Разом з тим, у статті 54 цього закону передбачено, що судді можуть утворювати об'єднання та брати участь у них з метою захисту своїх прав та інтересів.

Але з точки зору здорового глузду, що таке професійна спілка суддів та об'єднання суддів, створене з метою захисту своїх прав та інтересів, як не одне і те ж. Це відверта, очевидна колізія.

Якщо логіку заборони судді бути членом політичної партії або виявляти прихильність до неї ще якось можна зрозуміти, то заборону бути членом професійної спілки або проявляти прихильність до неї – важко. Це фактично заборона здійснювати захист колективних соціальних інтересів суддів, що протизаконно і проти природно з точки зору прав людини. Між тим, в світі багато асоціацій, спілок, союзів суддів тощо. Одним із їх завдань

є захист інтересів суддів. Не випадково, ні в Бангалорських принципах поведінки суддів, ні в висновках КРЄС, ні в Європейській Хартії про статус суддів не йдеться про небезпеку для неупередженості суддів їх перебування у професійних спілках, а тим більше виявлення прихильності до них. У додатку до Висновку №3 КРЄС наведені дані щодо вимог несумісності діяльності суддів в 28 країнах Європи. В жодній із них не передбачена заборона суддям бути членами професійної спілки або проявляти до неї прихильність. Навпаки, в Бангалорських принципах поведінки суддів передбачено, що судді мають право засновувати або вступати до асоціації суддів або брати участь в інших організаціях, що представляють інтереси суддів [3, 35-40].

Аналіз наведених даних свідчить про те, що передбачена ст. 53 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» заборона судді бути членом професійної спілки або проявляти прихильність до неї є помилковою. Вона не відповідає європейським та українським реаліям, а тому повинна бути вилучена із закону.

В статті 53 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» зазначено, що суддя не має права мати представницький мандат, тобто не має права бути одночасно суддею і депутатом будь-якого рівня. Разом з тим, ні в Конституції України, ні в Законі України «Про вибори народних депутатів України» не має заборони суддям балотуватися в депутати. Її і не може бути, бо з точки зору прав людини така заборона була б дискримінаційною. Як і кожний громадянин України, що не має судимості, досяг двадцяти одного року, має право голосу і проживає в Україні протягом останніх п'яти років, суддя може бути обраний депутатом. Але таке право входить в суперечку з

забороною суддям брати участь в різного роду політичних акціях. Як стати депутатом без проведення відповідної агітації, тобто політичної діяльності відповісти важко. Чи достатньо для цього на період виборчих баталій взяти відпустку? Закон мовчить. Як презюмується, суддя намагається стати депутатом не для того, щоб ним лише числитись. Він хоче у відповідній Раді працювати. Закон забороняє судді виконувати обов'язки судді і одночасно виконувати обов'язки депутата, але нічого не каже про можливість не виконувати обов'язки судді, а лише числитись суддею. Саме цим, як відомо, скористались у свій час двоє суддів, які стали народними депутатами.

В цьому плані законодавець проявив непослідовність. Він не дозволяє судді числитись суддею, але працювати в парламенті, і в той же час він дозволяє йому числитись суддею, а працювати у Вищій Раді юстиції, Вищій кваліфікаційній комісії суддів України та в Національній школі суддів України.

Суддя, який не виконує обов'язки судді, а лише займає штатне місце, звичайно не є небезпечним в плані безсторонності, неупередженості та незалежності, але він створює проблеми судовій системі тим, що збільшує навантаження для працюючих суддів. Крім того, у нього штучно зростає стаж судової роботи, що може позначитись в майбутньому на його заробітку та пенсійних виплатах тощо. Опоненти можуть сказати, що Вища рада юстиції, Вища кваліфікаційна комісія суддів України та Національна школа суддів України складові судової системи. Але, як відомо, в стаж судді для вислуги років включається лише судова робота, а не адміністративна чи викладацька, оскільки інтенсивність і напруженість безпосередньої судової

роботи не можна порівняти з інтенсивністю організаційної чи викладацької діяльності.

Звичайно, ми не пропонуємо виключати ці норми із закону чи когось звільняти за несумісність. Ми бажаємо лише чіткості, зрозумілості і послідовності підходів.

Законом заборонено судді брати участь у політичних акціях, мітингах та страйках. Усі ці три заборони викладені у множині, і тому за логікою звільнити суддю можна лише, якщо він брав участь як мінімум у двох страйках чи двох мітингах, або двох політичних акціях. Якщо зі страйками більш-менш зрозуміло, бо суддя, звичайно, не має права страйкувати, то з мітингами і політичними акціями не зовсім. Перш за все, мітинги можуть бути різні. Наприклад, на відзначення якоїсь дати знаменитого українця чи якоїсь визначної події в житті України. Невже судді мають бути байдужими до таких подій? Невже вони мають їх ігнорувати?

Згідно з словником, акція розшифровується як дія, діяльність, спрямовані на досягнення певної мети [4, 20].

Заявляючи, що суддя не має права брати участь у політичних акціях, мітингах та страйках, законодавець таким чином стверджує, що мітинги та страйки не являються акціями. Абсурд. Але це закон.

Як розповідають, у одному зоопарку з метою економії коштів лева зареєстрували як зайця, і коли він спав, йому на хвіст причепили відповідну довідку з підписом і печаткою. Прочитавши довідку, лев сказав "ты смотри, бумага, подпись и печать. Сорвать. Еще придется отвечать. Придется быть зайцем".

В жодному словнику ми не знайшли тлумачення слів "політична акція". За логікою, це, звичайно, і мітинги, і страйки, піке-

тування та протестування, агітування та демонстрування, носіння портретів, гасел та лозунгів і багато чого іншого. Оскільки законом заборонено судді брати участь у будь-яких політичних акціях, то стає важко зрозумілим чому, наприклад, голова Верховного чи Вищого суду не можуть разом з іншими керівниками держави взяти участь у такій політичній акції як покладення квітів до пам'ятника М.С. Грушевському або до вічного вогню у парку Слави міста Києва тощо. Якщо це не так, то слід роз'яснити у яких політичних акціях суддя не має права брати участь.

Між тим, у більшості європейських країн і в міжнародних документах сказано, що суддя не має права займатись політичною діяльністю по-перше на платній основі, а по-друге якщо це негативно позначається на його професійній діяльності. Україна, на жаль, дивиться на це інакше.

У відповідності з статтею 53 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» судді заборонено займатися підприємницькою діяльністю. Але ця заборона також розмита. Звичайно, суддя де-юре одночасно не може бути суддею і відкрити на своє ім'я будь-яке підприємство. Але закон не забороняє йому оформити підприємство на будь-яку підставну фігуру "для отсидки". Крім того, не обов'язково відкривати підприємство. Можна, наприклад, купляти і через тиждень-два продавати автомобілі. Закон нічого не каже про те, як бути в таких випадках з таким суддею, чи можна цю діяльність назвати сумісництвом.

Є судді, які здають в оренду земельні наділи, квартири, будинки, гаражі, продають збіжжя, отримане на земельні паї, тощо. Чи можна цю діяльність заборонити? Чи треба суддю замкнути у черепаший панцер, щоб він рухався повільно і "довольство-

вался” малим? На жаль, запитань можна поставити багато. Щоб їх було менше закон про заборону судді на сумісництво має бути чітким і зрозумілим, відповідати європейським та національним реаліям. Заборона на сумісництво повинна переслідувати не намагання одіти шори на очі судді, не заставити його жити на хлібі і воді та мити лише руки, а забезпечити його добросовісність, неупередженість та об’єктивність в ході розгляду судових справ.

Крім того, держава має забезпечити суддю всім необхідним на достойному рівні, щоб він не шукав можливості заробити додатковий кусок хліба на стороні.

Список використаних джерел:

1. Толстой А.К. Собрание сочинений в четырех томах. – Том.1 – Огонек. – Москва, 1969. – 672 с.

2. Положення про умови роботи за сумісництвом працівників державних підприємств, установ, організацій, затверджене наказом Міністерства праці України, Міністерства юстиції України та Міністерства фінансів України від 28 червня 1993 року №43. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>

3. Міжнародні стандарти у сфері судочинства. – Київ, видавництво «Істина», 2010.

4. Великий тлумачний словник сучасної української мови, уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел, – К.: Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2005. – 1728 с.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СОТРУДНИКОВ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

В. ЖИТАРЬ,
А. ГУЩТЮК,
Академия «Stefan cel Mare» МВД РМ

SUMMARY

Psychological characteristics of internal affairs officers are now thoroughly investigated in legal psychology. At the same time development of the problem was, both in terms of psychological analysis of the structure of professional law enforcement officers, and in terms of the psychological characteristics its inherent set of psychological characteristics.

* * *

В публикуемой статье авторы анализируют психологические особенности деятельности сотрудников органов внутренних дел.

Любая профессиональная деятельность предъявляет к человеку определённые требования и накладывает своеобразный отпечаток на его личность и весь образ жизни. И для того, чтобы определить, какими личностными качествами, обуславливающими эффективность профессиональной деятельности должен обладать сотрудник органов внутренних дел, необходимо подвергнуть психологическому анализу саму эту деятельность, выявить её специфические особенности, раскрыть её структуру. Деятельность сотрудника органов внутренних дел характеризуется следующими специфическими психологическими особенностями.

Во-первых, это правовая регламентация деятельности сотрудников органов внутренних дел - одна из наиболее специфических особенностей профессиональной деятельности в органах внутренних дел. Деятельность сотрудников строго регламентирована правовыми нормами (законодательными актами, нормативными документами МВД и т. д.). Эта особенность отличает работу сотрудников органов внутренних дел от многочисленных отраслей человеческой практики, где выполнение работ определяется общими планами или инструкциями и создаёт широкую возможность для свободного осуществления своих личных представлений о наиболее эффективной организации труда. Правовая регламентация подчиняет деятельность сотрудника порядку, строго установленному нормами

закона. Неисполнение или ненадлежащее исполнение сотрудником своих служебных обязанностей всегда является нарушением того или иного закона. Все это в конечном итоге порождает повышенную ответственность сотрудника за свои решения и действия. Это, однако, не означает, что сотрудник не свободен в своих волеизъявлениях, в выборе средств осуществления деятельности, её наиболее рациональной и эффективной организации. К числу психологических особенностей профессиональной деятельности сотрудников органов внутренних дел следует отнести и наличие широкого тактического простора, который даётся им в рамках норм закона и профессиональной морали. Другой психологической особенностью деятельности сотрудников органов внутренних дел является наличие властных